DOI: [10.32702/2307-2105-2020.12.208](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.12.208)

УДК 336.143

*В. І. Чугунов,
аспірант кафедри фінансів,
Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ
ORCID ID: 0000-0003-1292-6612*

БЮДЖЕТНЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

*V. Chugunov
Postgraduate student of the Department of Finance,
Kyiv National University of Trade and Economics, Kyiv*

BUDGET PLANNING AS A COMPONENT SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE COUNTRY

У статті розкрито питання сутності бюджетного планування як складової соціально-економічного розвитку країни. Важливим є удосконалення системи управління видатками бюджету в частині підвищення результативності їх використання. Подальший розвиток системи планування бюджету, що ґрунтується на принципах програмно-цільового методу, потребує удосконалення стадій бюджетного процесу щодо посилення дієвості середньострокового планування бюджету та підвищення ефективності використання бюджетних коштів. Визначено, що основною метою системи бюджетного планування є розробка і проведення збалансованої бюджетної політики, зокрема, у сфері доходів, видатків бюджету, міжбюджетних відносин, дефіциту бюджету, спрямованої на підвищення соціально-економічного розвитку країни. Важливе значення для забезпечення дієвого контролю ефективності формування видатків бюджету має застосування при складанні бюджетних програм відповідних принципів: бюджетні програми повинні мати відповідну структурну побудову, завдання і напрями мають бути деталізованими, що сприятиме забезпеченню гнучкого управління програмами, контрольованості їх реалізації, прозорості використання бюджетних коштів. Розглянуто питання доцільності запровадження дієвого механізму управління бюджетним процесом як складової системи управління державними фінансами, встановлення взаємозв'язку між стратегічними цілями розвитку країни та можливостями бюджету у середньостроковій перспективі, забезпечення прозорості та послідовності бюджетної політики, яка реалізується через систему бюджетних механізмів і забезпечує бюджетну рівновагу та ефективний вплив на соціально-економічні процеси. Впровадження програмно-цільового методу планування бюджету надає можливість передбачити результати виконання бюджетних програм, оцінити ефективність використання державних коштів на кожному етапі бюджетування. Доцільним є планування найбільш ефективних та дієвих бюджетних програм та суспільних послуг, що спроможні забезпечувати економічний розвиток у перспективі, використання системи відповідних показників оцінки бюджетної результативності, дотримання принципу прозорості та збалансованості. Показано сутність бюджетного планування у

системі соціально-економічного розвитку країни, яка полягає у визначенні сукупності принципів, інструментів формування доходів бюджету і напрямів використання бюджетних видатків з врахуванням адаптивних механізмів бюджетної архітектури, що сприятиме забезпеченню збалансованості фінансових ресурсів держави, підвищенню ефективності бюджетної політики, прозорості бюджетного процесу, дієвому суспільному розвитку.

The article reveals the essence of budget planning as a component of socio-economic development of the country. It is important to improve the budget expenditure management system in terms of improving the effectiveness of their use. Further development of the budget planning system, based on the principles of the program-target method, requires improvement of the stages of the budget process to strengthen the effectiveness of medium-term budget planning and increase the efficiency of budget funds. It is determined that the main purpose of the budget planning system is to develop and implement a balanced budget policy, in particular, in the field of revenues, budget expenditures, inter-budgetary relations, budget deficit, aimed at improving the socio-economic development of the country. It is important to ensure effective control over the effectiveness of budget expenditures in the preparation of budget programs of the relevant principles: budget programs should have the appropriate structural structure, tasks and directions should be detailed, which will ensure flexible program management, control over their implementation, transparency of budget funds. The expediency of introduction of an effective mechanism of budget process management as a component of public finance management system, establishing the relationship between the strategic goals of the country's development and budget opportunities in the medium term, ensuring transparency and consistency of budget policy implemented through a system of budgetary mechanisms and ensuring budget balance and effective influence on socio-economic processes. The introduction of the program-target method of budget planning provides an opportunity to predict the results of budget programs, to assess the effectiveness of the use of public funds at each stage of budgeting. It is advisable to plan the most effective and efficient budget programs and public services that can ensure economic development in the future, the use of a system of appropriate indicators for assessing budget performance, compliance with the principle of transparency and balance. The essence of budget planning in the system of social and economic development of the country is shown, which consists in definition of set of principles, tools of formation of budget revenues and directions of use of budgetary expenses taking into account adaptive mechanisms of budgetary architecture. process, effective social development.

Ключові слова: бюджет; бюджетне планування; бюджетний механізм; бюджетна політика; соціально-економічний розвиток країни.

Keywords: budget; budget planning; budget mechanism; budget policy; socio-economic development of the country.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ. Бюджетне планування виступає макроекономічним регулятором відтворювальних процесів, спрямованим на реалізацію пріоритетів соціально-економічного розвитку країни, що вирішують завдання щодо забезпечення економічного зростання, розвитку продуктивних сил, підвищення рівня добробуту населення, фінансового забезпечення державного управління, місцевого самоврядування. З метою реалізації соціально-економічних пріоритетів розвитку країни необхідним є підвищення якісного рівня функціонування бюджетної системи, у тому числі запровадження середньострокового бюджетного планування у розрізі головних розпорядників бюджетних коштів, бюджетних програм, удосконалення методологічних засад програмно-цільового методу планування бюджету, застосування дієвих підходів в управлінні державними фінансами. Вагомим є розроблення та запровадження оцінки виконання програм шляхом порівняння результатів виконання бюджетних програм між розпорядниками коштів та головними розпорядниками коштів, визначення найбільш ефективних бюджетних програм, планування показників на наступний бюджетний період на основі фактичного виконання в минулому періоді. Доцільність реалізації бюджетної програми має ґрунтуватися на основі кінцевих стратегічних цілей, передбачених планами діяльності головного розпорядника бюджетних коштів. Разом з тим у сучасних умовах розвитку системи державних фінансів важливим є розвиток

підходів щодо перспективного бюджетного планування, обґрунтування доцільності інституційних змін системи формування бюджету, визначення пріоритетних напрямів удосконалення бюджетного планування на середньострокову перспективу. Необхідним є розробка підходів щодо посилення ефективності функціонування бюджету, що надасть можливість покращити якісний рівень планування бюджетних доходів та видатків, підвищити ступінь економічного розвитку країни.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ. Серед вагомих наукових досліджень зарубіжних вчених у сфері розвитку бюджетних відносин можна назвати праці Дж. Б'юкенена, А. Вагнера, П. Кругмана, В. Нордхауса [3], В. Танзі, П. Самуельсона [3], Дж. Стігліца. Питання бюджетної політики досліджуються у працях вітчизняних вчених: Т. Канєвої [1,2,5], С. Качули [7], А. Мазаракі [2], В. Макогон [4,6], Л. Лисяк, І. Луїної, І. Лютого, М. Пасічного [1,5], В. Федосова, І. Чугунова [1,2,4-7] та інших.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ. Метою дослідження є розкриття сутності бюджетного планування як складової соціально-економічного розвитку країни.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ. Програмно-цільовий метод планування бюджету формує систему звітування та оцінювання діяльності розпорядників бюджетних коштів усіх рівнів, забезпечує підвищення прозорості державного фінансового управління, що сприяє створенню умов для розробки довгострокової політики, прийняттю раціонального складу доходів та видатків бюджету на перспективу. Зазначений метод планування бюджету потребує удосконалення у сфері застосування механізму оцінки ефективності та моніторингу виконання бюджетних програм. Важливим є використання методологічних підходів до визначення рівня ефективності бюджетної програми на основі системи розрахунку кількісних і якісних показників та оцінювання програми за результатами виконання. Вагомим є розроблення та запровадження оцінки виконання бюджетних програм, визначення найбільш ефективних бюджетних програм, планування показників на наступний бюджетний період на основі фактичного виконання в минулому періоді. Доцільність реалізації бюджетної програми має ґрунтуватися на кінцевих стратегічних цілях, передбачених планами діяльності головного розпорядника бюджетних коштів. Важливе значення для забезпечення дієвого контролю ефективності формування видатків бюджету має застосування при складанні бюджетних програм відповідних принципів: бюджетні програми повинні мати відповідну структурну побудову, завдання і напрями мають бути деталізованими, що сприятиме забезпеченню гнучкого управління програмами, контролюваності їх реалізації, прозорості використання бюджетних коштів. Розробка бюджетної стратегії з урахуванням циклічності економічного розвитку сприятиме підвищенню керованості бюджетного процесу. Бюджет як інструмент економічного регулювання має бути збалансованим у середньо- і довгостроковій перспективі. Бюджетна стратегія на середньострокову перспективу повинна бути спрямована на забезпечення соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць і країни в цілому при врахуванні критеріїв ефективності та результативності бюджетних видатків. Доцільним є запровадження дієвого механізму управління бюджетним процесом як складової системи управління державними фінансами, встановлення взаємозв'язку між стратегічними цілями розвитку країни та можливостями бюджету у середньостроковій перспективі, забезпечення прозорості та послідовності бюджетної політики, яка реалізується через систему бюджетних механізмів і забезпечує бюджетну рівновагу та ефективний вплив на соціально-економічні процеси.

Впровадження програмно-цільового методу планування бюджету надає можливість передбачити результати виконання бюджетних програм, оцінити ефективність використання державних коштів на кожному етапі бюджетування. Моніторинг та оцінка бюджетних програм включають порівняння результатів і витрат на їх досягнення, аналіз тривалості їх виконання, необхідності й відповідності цих програм вимогам часу. Застосування відповідних показників надає можливість порівнювати стан виконання бюджетних програм у динаміці, за роками та між головними розпорядниками бюджетних коштів, передбачати термін їх виконання та визначити найбільш ефективні бюджетні програми при розподілі бюджетних коштів на середньострокову перспективу. Одночасно це сприяє оптимальному вибору пріоритетів бюджетної політики на середньострокову перспективу та забезпеченню досягнення позитивних результатів при використанні бюджетних коштів. На етапі трансформації економіки необхідне переосмислення системи фінансово-бюджетного регулювання соціально-економічного розвитку суспільства, та відповідних парадигм, поглядів та знань, що склалися в країнах з розвинутою економікою. Програмно-цільовий метод забезпечує контроль за цільовим використанням бюджетних коштів, фактичними результатами реалізації бюджетних програм, формує систему звітування та оцінювання діяльності розпорядників бюджетних коштів усіх рівнів, забезпечує належний рівень прозорості ухвалення рішень у державному секторі, що сприяє створенню умов для розробки та реалізації дієвої економічної політики. Обґрунтоване визначення обсягу та структури бюджетних видатків на перспективу з урахуванням забезпечення їх ефективного та результативного впливу на соціально-економічний розвиток держави та територій створить передумови для прискореного економічного зростання на інноваційній основі та підвищення життєвого рівня населення [1].

Бюджетне планування акумулює сукупність взаємовідносин у сфері бюджету, які включають визначення основних напрямів та пріоритетів бюджетно-податкової політики, прогнозування і планування бюджетних показників, формування доходів бюджету, використання бюджетних коштів, здійснення контролю за виконанням бюджету для досягнення тактичних і стратегічних цілей. Забезпечення системного та цілеспрямованого впливу на темпи і якість соціально-економічних перетворень вимагає формування відповідного рівня системи бюджетного регулювання, що на основі удосконалення інституційного забезпечення економічного розвитку здійснює вплив на досягнення запланованих фінансових та економічних результатів. Бюджетне планування впливає на створення

відповідних умов для дієвої структурної перебудови економіки з врахуванням ендогенних чинників економічного зростання, розвитку людського капіталу, розробки та впровадження наукоємних, конкурентоспроможних технологій. Доцільним є планування найбільш ефективних та дієвих бюджетних програм та суспільних послуг, що спроможні забезпечувати економічний розвиток у перспективі, використання системи відповідних показників оцінки бюджетної результативності, дотримання принципу прозорості та збалансованості.

Бюджетна стратегія економічного зростання в Україні спрямована на проведення модернізації вітчизняної економіки, створення відповідних умов для підвищення її ефективності та конкурентоспроможності, довгострокового економічного розвитку, покращення інвестиційного середовища. В цьому зв'язку важливим є визначення відповідних інституційних засад подальшого розвитку бюджетної стратегії із врахуванням основних напрямів суспільного розвитку країни. Бюджетне планування, бюджетне регулювання, бюджетний процес, бюджетний контроль є складовими бюджетної політики, яка визначає основні напрями формування та використання фінансових ресурсів. Бюджетна політика є адаптивним механізмом у системі регулювання економіки, спрямованим на забезпечення економічного розвитку держави та адміністративно-територіальних одиниць. Вагомими складовими бюджетної політики у сфері державних доходів є формування достатнього обсягу фінансових ресурсів для забезпечення сталого фінансування захищених видатків бюджету у довго- та короткостроковій перспективах, запровадження ефективних інструментів контролю за дотриманням фінансової дисципліни розпорядниками бюджетних коштів, визначення та спрямування видатків бюджету на фінансування соціально-економічного розвитку країни, збільшення частки бюджетних видатків, які спрямовуються на фінансування соціального забезпечення. Підвищення якісного рівня прогнозування податкових надходжень сприятиме посиленню результативності інституційних змін бюджетної системи. Обґрунтовані підходи до формування бюджетних доходів забезпечуватимуть посилення фінансової стабільності та створення сприятливих умов для довгострокового економічного зростання. Упорядкування бюджетних програм здійснюється з урахуванням планів діяльності головних розпорядників бюджетних коштів, спрямованих на виконання покладених на них функцій та завдань [2].

Основна мета системи прогнозування бюджетних показників, яка ґрунтується на сукупності фінансово-економічних відносин у сфері формування дохідної частини бюджету, полягає у реалізації збалансованої бюджетно-податкової політики країни. Роль видатків бюджету визначається обсягами перерозподіленого через них валового внутрішнього продукту. Склад видатків бюджету залежить від завдань, що вирішуються суспільством на певному етапі розвитку країни. Забезпечуючи перерозподіл валового внутрішнього продукту через бюджетну систему, держава змінює структуру суспільного виробництва, здійснює соціально-економічні перетворення. Бюджетні видатки суттєво впливають на економічне зростання, передусім завдяки пріоритетному фінансуванню наукових досліджень, розвитку важливих галузей економіки, вирівнюванню регіональних диспропорцій, підтримці соціально незахищених верств населення. Сучасний етап розвитку бюджетних відносин характеризується посиленням ролі бюджетних видатків у процесі регулювання соціально-економічного розвитку країни. Доцільним є впровадження стратегічного планування у діяльність головних розпорядників бюджетних коштів та складання ними належних планів діяльності на поточний і наступні три бюджетні періоди, орієнтовані на результат, з метою посилення відповідальності розпорядників бюджетних коштів за досягнення встановлених цілей, упорядкування і підвищення результативності та ефективності державних видатків.

Програмно-цільовий метод планування видатків бюджету є ваговою складовою системи державного регулювання соціально-економічного розвитку країни. Визначення бюджетної пріоритетності у сфері видатків є дієвим інструментом впливу на структурні перетворення в соціальній сфері та галузях економіки. На сучасному етапі вдосконалення фінансово-бюджетних відносин посилюється необхідність розвитку системи бюджетного планування та підвищення ефективності бюджетних видатків. Від своєчасності та якості прийняття рішень щодо розподілу та використання коштів державного бюджету залежить збалансованість фінансової системи та результативність бюджетної політики. Удосконалення програмно-цільового методу планування видатків на основі розвитку інституційного середовища бюджетної системи, використання дієвих фінансових механізмів, спрямованих на управління результатами розглядається як важливий інструмент підвищення рівня обґрунтованості планування видаткової частини бюджету з урахуванням пріоритетів економічного та соціального розвитку. Важливим є удосконалення методологічних підходів до моніторингу реалізації бюджетних програм протягом бюджетного періоду, а саме стану виконання запланованих результативних показників, завдань для досягнення поставленої мети, їх відповідності пріоритетам розвитку країни. Доцільним є здійснення програмно-цільового планування та виконання видаткової частини бюджету відповідно до структурно-функціональної моделі бюджетування, яка ґрунтується на інтеграції цілей соціально-економічного розвитку країни на довго- та середньострокову перспективу у процес планування бюджетних видатків, що забезпечить підвищення рівня ефективності державних фінансів, поглиблення взаємозв'язку між бюджетними призначеннями та пріоритетами розвитку економіки і соціальної сфери, сприятиме посиленню дієвості бюджетної політики [4].

Розвиток програмно-цільового методу бюджетування пов'язаний із підвищенням ролі й значення середньострокового прогнозування. Реалізація цілей і завдань бюджетної політики можлива за умови складання і виконання органами державного управління багаторічних фінансових планів і бюджетів. Важливість середньострокового бюджетного прогнозування полягає в тому, що воно є інструментом фінансової й економічної стабільності та сприяє вирішенню низки важливих завдань: забезпечення відповідності цілей державного регулювання середньостроковій і короткостроковій фінансовій стратегії країни; сприяння послідовності

бюджетного процесу і посиленню фінансової дисципліни; підвищення ефективності і прозорості бюджетного процесу. Запровадження середньострокового прогнозування бюджету дозволить структурувати видатки на основі стратегічних програм розвитку країни відповідно до цілей державної політики, що спрямовані на досягнення належних результатів, та забезпечують інтеграцію державного регулювання у процес бюджетного планування. Зазначене сприятиме підвищенню рівня прозорості спрямування видатків бюджету та концентрації на їх результативності. У свою чергу, розпорядникам бюджетних коштів надається більше управлінських повноважень при прийнятті рішень щодо розподілу та використання бюджетних асигнувань для досягнення запланованих фінансових результатів. В сучасних умовах економічного розвитку актуальним є питання подальшого розвитку методології прогнозування, процедур взаємодії державних установ і інституцій, причетних до середньострокового бюджетного планування. Доцільним є створення ефективної системи стратегічного прогнозування та середньострокового бюджетного планування з метою оптимального розподілу бюджетних видатків та оцінки відповідності результату запланованим стратегічним цілям економічного розвитку.

У процесі середньострокового бюджетного планування створюються умови для вирішення важливих питань державного впливу на економічний розвиток. Удосконалення програмно-цільового методу планування бюджету потребує використання принципів перспективного бюджетного прогнозування та планування. Розпорядники бюджетних коштів повинні складати стратегічні плани своєї діяльності, які визначають основну мету, цілі, завдання, перелік програм та очікувані результати у довгостроковій перспективі відповідно до встановлених державою пріоритетів. Бюджетне планування на основі програмно-цільового підходу надає можливість встановлювати чіткі пріоритети у сфері бюджетних видатків, розробляти і реалізовувати ефективну бюджетну політику, посилювати бюджетний контроль та підвищити відповідальність головних розпорядників за розподілом і використанням бюджетних коштів [5].

Розвиток програмно-цільового методу у бюджетному процесі здійснюється у напрямі запровадження стратегічного та середньострокового бюджетного планування. Прогнозування та планування видаткової частини державного бюджету є достатньо наукоємним процесом, що передбачає постійне удосконалення інституційних механізмів його реалізації. Необхідним є подальше вдосконалення процесу державного прогнозування та бюджетного планування, поглиблення взаємозв'язку між витраченими ресурсами та отриманими результатами. Механізм розробки та реалізації бюджетних і державних цільових програм має ґрунтуватись на основі визначених пріоритетів соціально-економічного розвитку країни з урахуванням фінансових можливостей бюджету, що сприятиме підвищенню рівня послідовності, системності та результативності бюджетної політики. Важливим питанням розвитку стратегічного планування та програмно-цільового методу є удосконалення підходів до розробки та реалізації бюджетних та державних цільових програм, які повинні розроблятися виходячи з основних пріоритетів соціально-економічного розвитку країни, що сприятиме підвищенню результативності економічних перетворень. Вагомою складовою у системі планування видатків має стати система моніторингу та оцінки бюджетних програм, яка дозволить визначити рівень ефективності, проблеми в ході їх реалізації з метою розробки і вжиття відповідних заходів, спрямованих на покращення виконання програми, підвищення рівня обґрунтованості рішень щодо раціонального управління бюджетними коштами. Створення ефективної системи моніторингу та оцінки бюджетних програм має стати основою для прийняття рішення щодо необхідності включення програми у бюджет, що забезпечить найбільш ефективне управління видатками бюджету. Результативні показники є інструментом оцінювання витрат для досягнення мети, надають можливість розрахувати ефективність використання бюджетних коштів, проаналізувати необхідність бюджетної програми. Доповнення програмної класифікації кодом функціональної класифікації створить умови для здійснення аналізу видаткової частини бюджету у розрізі програм та головних розпорядників бюджетних коштів за відповідною функціональною ознакою. Останніми роками здійснено низку заходів щодо посилення обґрунтованості планування бюджету, його впливу на економічне зростання та соціальний розвиток. З метою найбільш ефективного розподілу бюджетних ресурсів доцільним є подальше удосконалення планування і виконання видаткової частини бюджету на основі програмно-цільового методу, насамперед як складової системи перспективного бюджетного планування та прогнозування. Розробка прогнозних бюджетних показників на довгострокову перспективу з урахуванням циклічності економічного розвитку сприятиме підвищенню рівня функціонування бюджетної системи та керованості бюджетного процесу.

ВИСНОВКИ. Формування системи бюджетного планування відповідно до основних завдань соціально-економічного розвитку країни потребує впровадження концептуальних підходів до визначення пріоритетів бюджетної політики. Основною метою системи бюджетного планування є розробка і проведення збалансованої бюджетної політики, зокрема, у сфері доходів, видатків бюджету, міжбюджетних відносин, дефіциту бюджету, спрямованої на підвищення соціально-економічного розвитку країни. Бюджетне планування є вагомою складовою бюджетної політики суспільного розвитку, що ґрунтується на сукупності фінансово-економічних взаємовідносин та полягає у використанні бюджетної архітектури, яка визначається оптимальними співвідношеннями структури дохідної та видаткової частини бюджету з врахуванням динаміки економічної циклічності. В умовах економічної рецесії бюджетна політика має реалізовувати адаптаційно-регуляторний потенціал з метою зменшення її тривалості та впливу на економічні процеси. Державна політика у сфері бюджетного планування у зарубіжних країнах здійснюється із врахуванням особливостей соціально-економічного розвитку країни, її адміністративно-територіальних одиниць, важливості перетворення бюджетного

механізму на дієвий інструмент економічного зростання, узгодження бюджетної політики із основними завданнями стратегічного розвитку економіки. У країнах із розвинутою економікою відбувається удосконалення інституційних засад бюджетного процесу, у тому числі посилення взаємозв'язку річного і перспективного бюджетного планування, застосування сучасних методів управління бюджетними ресурсами, зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування, подальший розвиток програмно-цільового методу планування видатків бюджету, системи державного фінансового контролю, підвищення рівня ефективності використання бюджетних коштів. Бюджет є ваговою складовою системи державного регулювання економіки. Завданнями бюджетної політики на середньострокову перспективу є спрямованість на покращення економічного розвитку, формування достатнього обсягу фінансових ресурсів держави. Виваженість прогнозування та планування доходів бюджету здійснює вплив на рівень бюджетної збалансованості. З метою розвитку системи планування видаткової частини державного бюджету необхідним є розробка методологічних засад складання органами державного управління планів діяльності на відповідний період на основі цілей, завдань та очікуваних результатів функціонування у перспективі відповідно до встановлених державних пріоритетів. Система бюджетного регулювання суттєво впливає на стійкість фінансової системи та економічне зростання. Важливим є питання оптимізації показників дефіциту бюджету та бюджетних видатків, відповідно до пріоритетів економічної політики країни, підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів, удосконалення методологічних засад планування бюджету у середньостроковому періоді. Ефективне та результативне використання бюджетних коштів є одним з найважливіших завдань планування і виконання бюджету в умовах обмежених ресурсів. Важливим є удосконалення системи управління видатками бюджету в частині підвищення результативності їх використання. Подальший розвиток системи планування бюджету, що ґрунтується на принципах програмно-цільового методу, потребує удосконалення стадій бюджетного процесу щодо посилення дієвості середньострокового планування бюджету та підвищення ефективності використання бюджетних коштів.

Література.

1. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І.Я. Чугунов, Т.В.Канєва, М.Д.Пасічний та ін.; за заг. ред. І.Я. Чугунова. К.: Глобус-Пресс, 2018. 354 с.
2. Державне фінансове регулювання економічних перетворень / І.Я.Чугунов, Т.В.Канєва та ін.; за заг.ред. А.А.Мазаракі. К.:Київ.нац.торг.-екон.ун-т, 2018. 376 с.
3. Самуельсон Пол Э., Нордхаус Вильям Д. Экономика. 19-е изд.: пер.с англ. М.: Вильямс, 2015. 1360 с.
4. Чугунов І.Я., Макогон В.Д. Бюджетна стратегія в умовах економічних перетворень. Вісник КНТЕУ. 2018. № 5. С. 5–18.
5. Budget policy of social development. Chugunov I., Kaneva T., Pasichnyi M. and other. General editorship Chugunov I. Scientific Route. Tallinn, Estonia. 2018. 348 p.
6. Chugunov I., Makohon V. Fiscal strategy as an instrument of economic growth. Baltic Journal of Economic Studies. 2019.Vol.5 No.3. pp.213-217.
7. Chugunov I., Kachula S. State financial policy as a component of socioeconomic development of society. The potential of modern science. volume 2. Sciemcee Publishing.London, United Kingdom. 2019. pp. 29-44.

References.

1. Chuhunov, I.Ya. Kanieva, T.V. Pasichnyi, M.D. and others (2018), *Biudzhethno-podatкова polityka u systemi rehuliuvannia ekonomiky: monohrafiia* [Budget and tax policy in the system of economic regulation], Hlobus-Press, Kyiv, Ukraine, P. 354.
2. Chuhunov, I.Ya. Kanieva, T.V. and others (2018), *Derzhavne finansove rehuliuvannia ekonomichnykh peretvoren* [State financial regulation of economic transformations], Kyiv.nats.torh.-ekon.un-t, Kyiv, Ukraine, P. 376.
3. Samujel'son Pol Je. and Nordhaus Vil'jam D. (2015), *Jekonomika* [Economy], 19th ed., Vil'jams, Moscow, Russia, P. 1360.
4. Chuhunov, I.Ya. and Makohon, V.D. (2018), *"Budget strategy in the conditions of economic transformations"*, *Visnyk KNTEU*, vol. 5, pp. 5–18.
5. Budget policy of social development. Chugunov I., Kaneva T., Pasichnyi M. and other. General editorship Chugunov I. Scientific Route. Tallinn, Estonia. 2018. 348 p.
6. Chugunov, I. and Makohon, V. (2019), "Fiscal strategy as an instrument of economic growth", *Baltic Journal of Economic Studies*, Vol. 5, issue 3, pp.213-217.
7. Chugunov, I. and Kachula, S. (2019), "State financial policy as a component of socioeconomic development of society", *The potential of modern science*, volume 2. Sciemcee Publishing.London, United Kingdom. pp. 29-44.

Стаття надійшла до редакції 20.12.2020 р.